

Giedrą lapkričio pradžios rytą sargybiniai paskelbė, kad per Nevos ledą jau galima važiuoti rogėmis ir vežimais. Dangus buvo blyškiai mėlynas, Petropavlovsko tvirtovės kontūrai atrodė pernellyg ryškūs ir beveik nerealūs, o upės pakrantėse augantys medžiai tviskėjo nuo sidabrinės šarmos. Kaskart įkvėpus suspausdavo plaučius ir smegenis.

Mano roges, kuriose sėdėjau su Aleksandra Tolstoja ir vėl besilaukiančia Darija, traukė aštuoni eiklūs žirgai. Jos buvo išpuoštos visų vaivorykštės spalvų ir dydžių vėliavėlėmis, įkinkyti žirgai kramtė apynasrius ir pro šnerves pūtė šiltą orą. Petras stovėjo paprastose nedidelėse rogutėse, kad išlaikytų pusiausvyrą, buvo plačiai išžergęs kojas, tiesus, o mažose vis nerimstančiose rankose laikė vadeles. Už caro buvę dvariškiai, kurių spalvingas roges tempė arkliai, elniai, kiaulės, šunys, neūžaugos ir „dūšios“, laukė jo nurodymų.

– Ar jūs pasiruošę? – sušuko caras.

– Taip! – per ledą aidėjo jaudulio pilnų balsų choras, ir aš pajutau, kaip mano pulsas pagreitėjo. Petras pakėlė ranką, jo veidas iš jaudulio net švytėjo; mes visi sulaukėme kvėpavimą ir įtempėme ausis – žvarbų orą perskrodė iš Petropavlovsko tvirtovės paleistas patrankos šūvis. Nuleidęs ranką, Petras botagu švystelėjo per žirgų nugaras.

– Tada pirmyn! Neva jau laukia mūsų pavažų ir ratų, – sušuko, ir vėjas, pasičiuopęs jo žodžius, nunešė tolyn.

– Pirmyn! – gindama žirgus trumpu botkočiu, riktelėjau; Darija su Aleksandra džiūgavo ir mojavo nosinaitėmis, o mūsų rogės, lydimos kitų dvariškių, per šviežią ledą lėkė paskui Petrą.

Jam pasiekus kitą upės krantą, ėmiau lėtinti greitį ir sulaikiau kvėpavimą. Ką pasakys pamatęs, ką dėl jo padariau? Staigiu truktelėjimu Petras sustabdė žirgus ir tylėdamas žiūrėjo į prieš akis lyg sapnas iškilusį spindintį pastatą; viskas – sienos, bokštai ir bokšteliai – buvo padaryta iš ledo ir blizgėjo it pasakų pilis. Darbininkai turėjo plušti visą naktį, kad iš milžiniškų ledo luitų iškaltų ištisą paviljoną; saulėje tviskantys pastato stogai, kupolai ir bokštai atrodė lyg mėlyno stiklo šukės, o prie įėjimo į sniego rūmus iš dešinės ir kairės stovėjo Petro maurai. Skaidrių rūmų fone įspūdingai atrodė jų nuogos juodos krūtinės, kaip ir kelnės bei batai, pasiūti iš mėlynos ir raudonos odos. Man priėjus, Petras iš lėto atsisuko – jo akys buvo drėgnos, kupinos nuostabos ir negalėjimo patikėti. Tai mane giliai sujaudino – atrodė kaip vaikas per pirmąsias Velykas. Kai švelniai jam nusišypsojau, sukuždėjo:

– Ar tai tu padarei?

Šypsodamasi nusiunčiau jam oro bučinį.

– Taip, mano care, tai rūmai, skirti sniego ir ledo karaliui. Jūsų ištikimiausios mylinčios tarnaitės dovana.

Petras padėjo man išlipti iš rogių; jo veidas spindėjo iš džiaugsmo ir aš, atsargiai atsistojusi ant slidžios žemės, leidausi jo nuveda ma į Ledo rūmus.

– Tai nuostabu! – akimis rydamas spindintį vaizdą sužiopčiojo.

Tarp ledo kolonų stovėjo du iš sniego nulipdyti ir leopardų kailiais apkloti sostai. Už jų nuo lubų iki pat grindų kabėjo kelių metrų raudono aksomo vėliava, kurioje auksiniais siūlais buvo išsiuvinėtas dvigalvis rusų erelis. Iš ledo luitų padarytame židinyje šoko liepsnos, maloniai šildydamos mūsų nugaras, o tuo metu susirinkę svečiai savo sėdynes turėjo šaldyti ant ledinių suoliukų. Mudu taip su Petru kvatojome, kad vos neiškritome iš sostų; beje, kas be leidimo užsimanydavo pakilti iš savo vietos, tam buvo liepiama išgerti

stipraus brendžio ir šampano kokteilio. Muzikantai turėjo nuolatos judinti rankas, antraip pirštai būtų prišalę prie instrumentų. Petras paliepė jiems groti menuetą, kuriam skambant, kilodami trumpas drūtas kojas ir stumdydamiesi, ant ledo ėmė šokti mūsų neūžaugos.

Taip juokiasi, kad mano skrandyje pakilo rūgštys, ir dėl stiprių dieglių turėjau keliauti į lovą.

Nepaisant linksmų švenčių, Rusijai sunkūs laikai vis nesibaigė, nepadėjo ir tai, kad „išdeginta žemė“ be jokių mūsų pastangų švedus marino badu ir žudė juos it muses. Kai aplankiau Šeremetjevą jo naujuose namuose Sankt Peterburge, šis neslėpė savo baimių ir abejonių.

– Naujųjų metų proga linkiu sveikatos ir visos pasaulio laimės, – pasakiau ir mėginau pabučiuoti jam ranką, bet Šeremetjevas skubiai ją atitraukė.

– Daugiau taip daryti nereikėtų. Tikrai nenorėčiau, kad kas pamatytu, kaip bučiuojate man ranką, Jūsų Malonybe.

Apstulbau – tai buvo pirmas kartas, kai jis mane taip pavadinu, visgi įstengiau nuslėpti nuostabą ir, draugiškai bakstelėjusi jam alkūne, įsitaisiau priešais židinį. Nauji rūmai tebestovėjo tušti, išskyrus kelis gerai parinktus baldus. Sienos – irgi tuščios, tik virš židinio kabėjo natūralaus dydžio caro portretas. Tarnai greičiausiai buvo ką tik užkūrę ugnį, nes man pasidarė vėsu ir aš tvirčiau įsiskau į tamsiai raudono aksomo ir audinių kailių apsiaustą. Vienas iš tarnų mums atnešė karšto vyno ir padėklą, pilną šviežiai iškeptų traškių blynelių, įdarytų riebia lašiša ir grietine.

– Hm, kokie skanūs, – kramtydama tariau. – Tikrai geresni už jūsų namuose įprastai patiekiamą maistą, – paerzinau. – Ar susiradote naują virėją?

Šeremetjevas išraudo.

– Ne, nieko panašaus, – atsakė.

„Kodėl mano klausimas jį sugėdino?“ – pagalvojau, bet išsyk pakeičiau temą.

– Kiek laiko būsite mieste? Ar caras išleido naujo karo žygio įsakymą?

Petro nebuvau mačiusi jau kelias naktis, mat jis be jokios pertraukos vis tarėsi su karvedžiais ir patarėjais, o po to, kad pamirštų rūpesčius, likdavo su vyrais linksmintis ir gerti. Atėjus ankstyvam rytui, carą nunešdavo į vandenyje užšalusią jo fregatą, kur ankštame gulte, apsiklojęs kailiais ir antklodėmis, miegodavo vienas. Net ir aš tuo neramiu metu neįstengiau pasiekti Petro – jis buvo įsispęs į vienatvės skraistę.

Šeremetjevas gerai apgalvojo savo atsakymą.

– Kaip ilgai galėsime išlaikyti švedus? Paskutinis atviras mūšis vyko prieš kelerius metus, ir Karolis jau nekantrauja. Ar žinote, kad, nepaisant „išdegintos žemės“, jis labai arti Maskvos? Vos už tūkstančio dviejų šimtų varstų²¹. Dar niekada priešas nebuvo taip arti miesto sienų. Šią vasarą turi įvykti mūšis. Didelis, lemiamas mūšis. – Generolas nedrąsiai pažvelgė į liepsnas. – Bet kas žino? Gal kitais metais mes visi būsime švedai.

– Nekalbėkit taip, Borisai Petrovičiau. Tai baisi išdavystė, – pasakiusi suspaudžiau jo šiurkščią, įdiržusią ranką. – Pažadėkite man, jog neapleisite caro, kas benutiktų, liksite su juo. Juk žinote, kad Petras visada įsitraukia į patį įvykių sūkurį.

Šeremetjevas spustelėjo mano pirštus.

– Tai tiesa. Tačiau jei jis to nedarytų, nebūtų mūsų *batiuška* caras. Ir jūs žinote, kad aš mielai priimčiau bet kokią į jį nukreiptą kulką.

Kaip tik tuo metu prasivėrė durys ir į kambarį įbėgo nedidelis sniegu aplipęs šuo, apsivertęs kūlversčiais pasileido prie Šeremetjevo, puolė laižyti jo skruostą. Paskui šunelį atsekė jaunutė mergina, pakėlusį šį pabučiavo ir gražiu, švytinčiu veidu įsikniaubė į jo kailį.

²¹ Maždaug 1280 km.

– Jis toks neklaužada, Bobuška²², – pasakiusi vokiškai skambančia rusų kalba, nusijuokė. – Mieste puldinėjo moteriškus kulniukus ir vyriškus batus. Pasirūpink, kad kita tavo dovana elgtųsi tinkamiau.

Pastebėjusi mane mergina nutilo, o Šeremetjevo veidą išmušė stiprus raudonis – ir kas gi pasaulyje žinomą, tvirtą karį galėjo vadinti Bobuška? Džiaugiausi dėl jo mažos paslapties, kad ir kas ta mergaitė buvo.

– Ana, turėtum gražiau elgtis. Prašau, nusilenk. Tai – Marta, ištikima, dosni ir šiltos širdies mūsų caro palydovė, – bardamasis valiūkiškai jai mirktelejo.

Mergina grakščiai nusilenkė, jos paprastas mėlynos vilnos suknelės sijonas išsiskleidė tarsi gėlės žiedas, ji pažvelgė į mane iš po labai ilgų tankių blakstienų. Jos pelenų šviesumo plaukai buvo laisvai supinti ir susukti į karūną, o aplink mažą nosytę šoko strazdanos. Nors šviesaus gymio, mergina turėjo beveik juodus antakius ir blakstienas, nuostabiai įrėminusius skaisčiai žydras akis.

– Aš – Alisa Kramer, Jūsų Malonybe, – sumurmėjo.

Kiek jai metų? Gal keturiolika ar penkiolika, tikrai ne daugiau, kiek pavydėdama spėlioju. Jos kūnas atrodė lieknas ir lankstus lyg jauno, tvirto bukmedžio šakelė.

– Radau Alisą viename sudegusiame Pabaltijo mieste. Tada ji buvo dar maža mergaitė ir nuo to laiko taip ir liko su manimi. Ar nesate anksčiau jos mačiusi?

Dabar atėjo Alisos eilė raudonuoti. Žinojau, kaip ji jautėsi, turėdama slėptis sudegusiame mieste, klaidžiodama tarp griuvusių ir būdama užklupta. Veikiausiai vyrų perduodama iš rankų į rankas. Kokie panašūs ir sykiu skirtingi buvo mūsų likimai. Ne, nebuvau jos anksčiau mačiusi, niekada; užmečiau akį į Šeremetjevą – kaip gerai mes iš tiesų pažinojome savo draugus?

– Ar caras ją pažįsta? – atsainiai žaisdama su stikline paklausiau.

²² Greičiausiai tai yra mažybinis Boriso vardas.

– Žinoma. – Atsukęs neišraiškingų bruožų veidą, Borisas Petrovičius pažvelgė į liepsnas.

– Žinoma, – ramiai pakartojau.

Petras žinojo kiekvieną mieste šmėkščiojantį gražų veidą. Nejausdama jokio pykčio, mėginau įsivaizduoti šią gležną merginą caro rankose. Ką ji ar kuri kita galėjo padaryti?

Alisa vėl nusilenkė.

– Jūsų Malonybe, leiskite man pasišalinti, – jai tarus, ištiesiau pabučiuoti ranką.

Kai mergina išėjo, Šeremetjevas pažvelgė man į akis ir vos girdimai tarė:

– Esame ant didingo mūsų slenksčio. Pirmą kartą gyvenime aš bijau mirti. Pirmą kartą gyvenime išties noriu gyventi.

– Mano drauge, – akyse pasirodžius ašaroms, sušnabždėjau. – Nurimkite. Meilė yra priežastis gyventi. Tiesą sakant, geresnės ir nerasi.

Prieš prasidedant atviram mūšiui, švedų jėgas dar labiau susilpnino gera Petro draugė ir atsidavusi pavaldinė – rusiška žiema. Kaip ir buvo planuota, Karolis su kariuomene pabėgo į nedarbas, apleistas vietoves, kur jo vyrai krito negyvi ar išbadėję ir sušalę vos vilkosi. Jau seniai buvo suriję savo arklius, tad balnus nešėsi ant pečių, čiulpdami ir kramtydami jų odinius dirželius. Jų rankos buvo išmargintos nuožvarbų, apvyniotos skudurais; švedai neturėjo jokių priemonių, kurios padėtų numalšinti ligonių ir sužeistųjų skausmus, vargu, ar juos apskritai kas gydė. Sąmoningiems kareiviams amputuodavo galūnes, o naktimis iš tankmės iššliauždavo kazokai, lyg laukiniai žvėrys lindėdavę tamsoje ir stebėdavę priešą. Jie sėlindavo per apleistus kaimus, žinodami kiekvieną užkampį, ir naktį perpjaudavo miegantiems švedams gerkles. Tą žiemą vilkai labai išstorėjo.

Kazokų atamano – taip buvo vadinamas jų vyriausiasis vadas – pasiuntinys per pietus Sankt Peterburge juokavo:

– Švedai savo gyvenime tikisi tik trijų dalykų: brendžio, česnakų ir mirties. – Kad sušildytų gerklę ir pasirengtų toliau švęsti, kazokas gurkštelėjo degtinės, pagargaliavo ir išspjovė.

– Ką Karolis ketina daryti? – paklausė Petras.

– Švedai žygiuos į Poltavą. Karolis mano, kad jei jis užims Poltavą, galbūt jam pasiseks ir Maskvoje.

Liesas, bet tvirto sudėjimo kazokas nusišluostė ranka burną ir nesijausdamas sotus sučėpsėjo. Petras čiupo nuo stalo riebiausią vištą, pauostė ją ir nuplėšęs šlaunelę likusią dalį įmetė kazokui į lėkštę.

– Valgyk, brolau. Tau skirtas geriausias maistas, kokį tik gali pasiūlyti mano stalas. Atidarykite dar vieną statinę degtinės! Ar mes švenčiame, ar mes... švenčiame? Poltava, ar ne? Ką gi, tada susitiksime Poltavoje. Patikėkite mano žodžiu – Karolisės žvyrą, žemę ir arkliašūdžius.

Kazokas net sužviegė iš pasitenkinimo, jo šaižus, veriantis riksmas priminė kraupų karo šūkį. Mano oda pašiurpo matant, kaip jis perpus perplėšė padažę ir riebaluose išmirkusį viščiuką ir veidu įsisiurbė į mėsą.

Pakėliau taurę, bet buvau apimta baimės – vadinasi, tai – Poltava. Štai ir atėjo didžiojo mūsų valanda, po kurios viena iš šalių amžiams bus parklupdyta.

Balandį, kai rasotose, žaliose pievose pražydo pirmosios gėlės, išgyvenę švedai prie Poltavos miesto sienų įsirengė stovyklą. Per apgultį atsitiktinė kulka pataikė karaliui Karoliui į kulną, tačiau apimtas įniršio jis ir toliau vedė savo vyrus į priekį, atimdamas bet kokią viltį grįžti prie normalaus gyvenimo. Petro pulkai susekė ir perėmė švedų siųstus laiškus, kuriuose buvo rašoma: *Esame arti pražūties, o karalius neklauso net geriausių patarimų, jo galvoje tik viena mintis: karas, karas ir dar kartą karas. Jam niekas nesvarbu, net pergalė.* Petras, žinodamas kantrybės galią, ramiai sau laukė tinkamos akimirkos. Su užnugaryje stovinčia Rusija jis buvo stipresnis nei bet kada.

– Ne. Argi būdamas karo lauke galvoji apie drabužių siuvinėjimą prie židinio Kijeve? Žinoma, aš vyksiu su tavim, – įrėmusi rankas į klubus, pareiškiau. – Niekas man nesukliudys atlikti pareigos, o mano pareiga – kur tik prireiks, lydėti tave. Ypač dabar – tik pažvelk į save!

Petras rūsčiai dėbtelėjo į mane; neseniai buvo praėjusios Velykos, ir mudu keliavome į Juodosios jūros pakrantėje įsikūrusį Azovą pažiūrėti, kaip statomas naujasis jo laivynas. Ore tvyrojo karšto ant medienos pilamo deguto tvaikas, girdėjosi šaižus pjūklų čirpimas, monotoniški plaktukų dūžiai į daugybę priekalų, ir po šio pasivaikščiojimo dokuose Petras vėl buvo prikaustytas prie lovos: jo jėgos išseko, akys pasruvo krauju, o veidas tapo pelenų spalvos.

Vaistai, kurių jam vis duodavo Blumentrostas, nepadėjo: caras prakaitavo rūgštimi, šlapinosi pūliais ir tiesiog nyko mano rankose. Petras kentėjo, bet kentėjau ir aš, nes jaučiausi taip, lyg kovočiau su bevardžiu priešu. Kas vyko? Ar dėl šios jo keistos, bevardės ligos negalėjau pastoti, nesvarbu, ko besilaukčiau – sūnaus ar dukters? Nors kasdien visą Petro kūną mazgodavau drungnu vandeniu, jis dvokė puvėsiais ir prakaitu, o nūnai, išvargintas mūsų pokalbio, užmerkė akis.

– Prakeikta užsispyrusi moteris! Ar kada nors gali palikti viską taip, kaip yra? O jei įsakysiu tau nesiartinti prie mūsų lauko?

Švelniai stumtelėjau jį į lovą.

– Aš nebūsiu mūsų lauke, kvailuti. Melsiuosi už tave stovykloje. Ir pirma pasveikinsiu tave su pergale. Prašau, neversk manęs likti Kijeve. Aš tau reikalinga. Aš – tavo laimės talismanas.

Jo vaškiniai pirštai ieškojo manųjų.

– Gerai, dėl Dievo meilės. Bet nenoriu girdėti jokių skundų, – atsiduso.

– Argi esi kada girdėjęs mane besiskundžiančią? – bučiuodama jo pirštus paklausiau.

Petrui šypsantis jo lūpos atidengė dantenas, ir jis man priminė lavoną. Savo baimę, lyg kokį nepaklusnų laukinį gyvūną, nustūmiau į tamsiausią širdies kertelę. Ar tai išties buvo blogas ženklas prieš artėjantį lemiamą mūsų?

– Ne, – sumurmėjo Petras, o aš vis laikiau jo ranką, kol jį apėmė lengvas snaudulys.

Kambaryje buvo trošku: nepaisant tvankaus oro, Petras primygtinai reikalavo, kad tvirtovė būtų šildoma, nes jį visada krėtė šaltis. Vos atsistojusi atidaryti lango, išgirdau už savęs kažin kokį garsą ir išsyk atsiskau: nuo sofos, stovinčios prie židinio, pakilo Blumentrostas. Ar jis čia miegojo? Atrodė lyg senas susigūžęs paukštis, susivėlę plaukai stirksojo į visas puses, o šilkinė kaklaskarė ir liemenė buvo nustumusios.

– Jūsų Malonybe, – tarė lenkdamasis ir taisydamasis apvalius akinius.

– Blumentrostai. Kada caras pasveiks ir galės sėstis ant žirgo? Poltava laukia.

Pažvelgęs į mane, jis vos pastebimai papurtė galvą. Mano šypsena sustingo, atsikosėjau.

– Kas vyksta? Sakyk, Blumentrostai, visas blogas naujienas. Žinant lengviau iškęsti.

Gydytojas kramtė ilgų ūsų galiukus.

– Nežinau, ką pasakyti, Jūsų Malonybe. Prašau, – parodė į šalia sofos stovintį krėslą, tarsi ne jis būtų svečias, o aš.

Visgi atsisėdau. Jausdama, kaip nuo liepsnos karščio dilgčioja oda, ryžtingai sunėriau rankas ir laukiau.

– Jo Didenybė labai, labai serga. Jį kankina... – Blumentrostas ieškojo tinkamų žodžių.

– Kas? – Sulaikiau kvėpavimą – pagaliau sužinosiu atsakymą! Greitai jis vėl bus sveikas, o aš lauksiuosi vaiko. Duosiu Petruai tai, ko jis trokšta labiausiai pasaulyje – daug, daug sūnų.

– Jis serga venerine liga, – pasakęs sulenkė pirštus, ir aš išgirdau, kaip trakstelėjo jo sąnariai.

– Venerine liga? – tęsiamai tardama žodžius pakartojau. – Blumentrostai, aš esu valstietė ir nekalbu nei lotyniškai, nei graikiškai, – atkirtau.

Blumentrostas atsiduso.

– Ką gi, gerai. Jei jau turiu ištarti tai garsiai, pasakysiu: caras serga sifiliu. Stengiuosi jį gydyti, pasitelkdamas visas savo žinias, bet vaistų nuo šios ligos nėra.

– Kokie simptomai? Kaip ji pasireiškia? – išsigandusi paklausiau.

– Na, pradėkime nuo deginimo šlapinantis, kraujo išmatose, pūlių...

Norėdama sustabdyti Blumentrostą, kilstelėjau ranką.

– Ar Petras šia liga užsikrėtė nuo manęs? Ar tai aš kalta dėl caro karštinės?

Vokiečių gydytojas karčiai nusišypsojo.

– Ne, Jūsų Šviesybe. Kai apžiūrėjau jus po paskutinio gimdymo, buvote visai sveika. Stebuklas, bet jūs stipri kaip arklys. Ne. Caras užsikrėtė nuo kažkokios Boi-Babos.

Pakėliau galvą.

– Boi-Babos? Bet juk ji – viena iš mano tarnaičių ir laukiasi caro vaiko.

– Jau nebe. Boi-Babai pagimdžius dukrą, caras liepė ją nuplakti, po to ištrėmė jas abi į Sibirą.

– Jis liepė ją nuplakti? – negalėdama patikėti paklausiau, jutau, kaip per nugarą nubėga šiurpuliai. – Po gimdymo?

– Taip. Kaip bausmę už perduotą ligą. Jos vyras ir kiti septyni jos vaikai taip pat buvo išstremti į Sibirą.

Ir tai nutiko mano kieme, tiesiog po mano nosimi. Blumentrostos akyse mačiau liūdesį ir gailestį.

Išsitiesiau.

– Kiek laiko caras serga? Ar jį galima išgydyti? Ar liga gali pakenkti mūsų vaikams?

Daktaras patraukė pečiais.

– Jokių vaistų nėra. Įmanoma tik sulėtinti ligos eigą, ne daugiau. Viskas Dievo rankose. O dėl dar negimusių vaikų...

– Taip? – nekantravau, tačiau jis vengė mano žvilgsnio.

– Net jei Jūsų Malonybė apskritai pastos ir jei pirmaisiais mėnesiais neišvys persileidimas arba negims negyvas kūdikis, bus tikras stebuklas, jei išgyvenę vaikai augs stiprūs ir energingi. Bet mes turime tikėti stebuklais, ar ne? – greituoju pridūrė.

Jaučiausi taip, lyg grimzčiau gilyn į vandenį; jo paviršius virš manęs viliojo į šviesą ir gyvenimą, tačiau buvau pasmerkta ir neištengiau ten patekti. Blumentrostos žvilgsnyje išvydau liūdesį ir

užuojaus, jo ištarti žodžiai dar labiau skaudino. Pašokau ir pripuolusi prie lango plačiai atvėriau. Pavasario oras plūstelėjo į mano plaučius, mačiau, kaip virš tamsios Azovo jūros nusidriekia mėlynas dangus. Tiesa, horizonte jau telkėsi audros debesys, ir mažesni laiveliai leido bures, kad jų nesuplėšytų vėjas. Stiprus rytų vėjas blaškė orą skrodžiančius, čaižiai klykiančius ir į mane savo pašaipias juodas akis įbedusius kirus.

Paglosčiau pilvą: Blumentrostas dar nežinojo, kad jau septintą kartą laikiuosi. Užsimerkiau ir prispaudusi karščiuojančią kaktą prie lango stiklo sugniaužiau kumščius: aš pagimdysiu carui sveiką sūnų. Galbūt tai mano paskutinė galimybė šitai padaryti.

– Taip, Blumentrostai, – atsisukau šypsodamasi ir stengdamasi išlaikyti orumą. – Niekada nereikia nustoti tikėti stebuklais.

– Jūsų Šviesybe... – buvo bepradėdąs sakyti Blumentrostas.

Kilstelėjusi ranką, nusibraukiau nuo skruosto ašarą. Blumentrostas nusilenkė ir išėjo; girdėjau, kaip atsargiai uždarė duris. Gerai. Niekas daugiau neturi matyti, kaip mano veidu bėga ašaros.

Tikra tiesa apie Poltavos mūšį yra daug paprastesnė ir liūdnesnė, bet drauge ir labiau pakylėjanti nei bet kokie įprasti pasakojimai.

Tą 1709 metų birželio rytą stovėjau prie mūsų palapinės įėjimo ir stebėjau, kaip Petras jodinėja ant arabiškos ristūnės Finetės, kurią jam buvo padovanojęs škotas Džeimsas Briusas. Danguje lyg nepajudinami užsispyrėliai kabojo debesys, net medžių viršūnes lankstantis vėjas neįstengė jų nupūsti. Prie caro priėjęs Menšikovas paėmė už balnakilpės, po to pabučiavo Petro ranką; šis tuoj pat apkabino Aleksandrą Danilovičių. Girdėjau, kaip šnabždėjosi: „Šiandien už Dievą ir už Rusiją!“

Petrui ištiesus ir pakėlus ranką, visi jo generolai ir keturiasdešimt tūkstančių kareivių drauge atsiklaupė it vienas. Ramus valdovo žvilgsnis skrodė ištikimų vyrų jūrą; vėjo gūsis pagavo raudonas jo skrybėlės plunksnas, po to lengvai dvelkdamas ėmė šiurenti jo mantijos klostėse, kaip tik tada prasivėrė dangus ir vienas saulės spindulys palietė caro galvą. Sulaikiau kvėpavimą – Dievas jį palaimino. Girdėjosi, kaip nuo klūpančių vyrų eilių pakilo nuostabos ir pagarbos kupinas murmesys, daugelis iš jų persižegnojo.

Finetė staigiai apsisuko, o Petras giliai įkvėpė. Tik aš žinojau, kad vakar iki vėlyvos nakties sėdėjo su Teofanu Prokopovičiumi ir rašė kalbą, dailino kiekvieną žodį, kol viskas blizgėjo ir buvo tobula.

– Dieve, kuris esi danguje! – sušuko Petras, ir vėjas jo žodžius nunešė iki pat paskutinių vyrų eilių. Man net oda pašiurpo pajutus, kad lemtis jau visai arti. – Vyrai, motinos Rusijos likimas jūsų